



26/2 Triangeldrama med Manze

– Brahms, Schumann och Schumann

Program

(ca 2 tim och 10 min inkl paus *)

Johannes Brahms Tragisk ouvertyr – 12 min

Robert Schumann Violinkonsert – 33 min

Paus

Clara Schumann (arr Benjamin Murashkin) Tre romanser – 13 min

Robert Schumann Symfoni nr 3 – 26 min

Medverkande

Helsingborgs Symfoniorkester

Solist Karen Gomyo, violin

Dirigent Andrew Manze

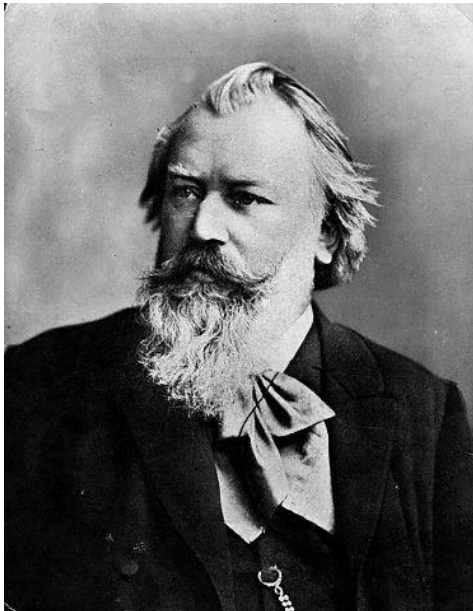
**Varje konsert är en levande upplevelse och applåder, presentationer och eventuella extranummer kan påverka den totala speltiden. Angiven sluttid är därför ungefärlig.*

Om kvällens konsert

När Johannes Brahms hösten 1853 besökte Robert och Clara Schumann inleddes en av musikhistoriens mest omtalade vänskapsrelationer. Med sig hade han ett rekommendationsbrev från violinisten Joseph Joachim samt egna kompositioner. Brahms stannade kvar i makarna Schumanns hem i flera månader. Robert Schumann blev hans mentor och delade sitt omfattande bibliotek av tidig musik, där Brahms blev djupt fascinerad av de äldre tonsättarna.

Robert drabbades senare av ett psykiskt sammanbrott och försökte ta sitt liv. På egen begäran lades han in på ett privat sanatorium, där han avled 1856.

Efter Roberts Schumanns död fortsatte Brahms att tillbringa långa perioder nära Clara. Deras konstnärliga band var livslångt: Clara framförde hans verk, och Brahms sökte hennes omdöme i sitt skapande. Även om de aldrig officiellt blev ett par upprätthöll de en nära och tillgiven relation livet ut.



Johannes Brahms

Johannes Brahms *Tragisk Ouvertyr* är skriven 1880. Verket var antagligen tänkt som scenmusik till Goethes drama *Faust*, men kan också ses som en motvikt till hans uppsluppna *Akademisk Festouvertyr* från samma år. ”Den ena gråter, den andra skrattar,” beskrev Brahms sina två ouvertyrer.

Efter två resoluta ackord, följt av en pukvirvel, utvecklas *Tragisk ouvertyr* till en enastående symfonisk sats. Desperata, dystra partier kontrasterar mot korta lyriska ljusglimtar, verket är dramatiskt och djupt gripande.



Robert Schumanns violinkonsert i d-moll skrevs för Joseph Joachim under några maniska veckor samma höst som Brahms första besök. Robert led av vanföreställningar och påstod att andarna av Schubert och Mendelssohn dikterade musiken. Efter självmordsförsöket beskrev Joachim verket som frambringat av ett instabilt sinne och vägrade, med Claras samtycke, att framföra det offentligt under sin livstid. Partituret hamnade så småningom i Preussiska statsbiblioteket i Berlin och fick enligt Joachims testamente inte spelas eller publiceras förrän 100 år efter Schumanns död. Konserten återupptäcktes först på 1930-talet och uruppfördes 1937 av Georg Kulenkampff med Berliner filharmoniker, i en starkt bearbetad form. Senare framförde Yehudi Menuhin konserten i originalversion. I dag är den allvarliga och passionerade violinkonserten i tre satser en självklar del av violinrepertoaren.



A handwritten signature of Clara Schumann in a cursive script.

Clara Schumann hade en mer än 60 år lång karriär som konsertpianist och gav över 1 300 konserter runtom i Europa. Hon var också en framstående tonsättare: skrev sin pianokonsert i a-moll vid 14 års ålder och komponerade förutom pianomusik, även sånger, körverk och kammarmusik.

Många av hennes verk bär beteckningen *Romanser*, flera med maken Robert i tankarna. *Tre Romanser* för violin och piano skrevs 1853 och tillägnades Joseph Joachim. De framfördes vid ett flertal tillfällen av Clara och Joachim. Verket influerades av Mendelssohns *Lieder ohne Worte* och kom i sin tur att påverka Johannes Brahms. I musiken kan man även skönja Roberts sång *Widmung*, en bröllopsgåva till Clara.

Under senare år har det gjorts många orkesterversioner av Clara Schumanns musik, och i kväll hör vi en orkestrering för symfoniorkester av danskfödde tonsättaren Benjamin de Murashkin.

Robert Schumanns tredje symfoni, ofta kallad *Rhen-symfonin*, skrevs i ett ovanligt intensivt skaparrus år 1850, och hela verket färdigställdes på drygt fem veckor. Symfonin består, liksom Beethovens *Pastoralsymfoni*, av fem satser i stället för de vanliga fyra.

Första satsen inleds med ett livfullt violintema där intervallet en ren kvart – samma språng som inleder *Idas sommarvisa* – återkommer hela sex gånger. Detta intervall blir sedan ett bärande element genom hela symfonin. Temat vandrar vidare mellan violinerna och unisona valthorn med en sprudlande rytmisk energi och melodisk uppfinningsrikedom.

Den andra och tredje satsen fungerar som stämningsbilder: ett dansant scherzo, inspirerat av livet vid Rhen, följs av ett långsamt och lyriskt intermezzo.

Därefter följer en av Schumanns mest hänförande orkestersatser – ett symfoniskt landskap som tycks stå utanför tid och rum. För första gången i symfonin träder de tre trombonerna fram i en ålderdomligt färgad koral, som anspelar på Mozarts symboliska användning av tromboner i *Don Giovanni* och Monteverdis underjordiska barocktromboner i *Orfeo*. Koralen använder tre uppåtgående kvartssprång för att nå den högsta tonen, ett unisont ess i alt-trombon och horn. Johannes Brahms återanvände långt senare samma dramaturgi i sin första symfoni, när han mot slutet introducerar trombonsektionen i en underskön koral, förstås inledd med en fallande ren kvart.

Finalsatsen återknyter till inledningens energi och leder symfonin mot ett storslaget och nobelt slut.

Schumann dirigerade uruppförandet i Düsseldorf den 6 februari 1851, som blev en stor framgång. Symfonin har sedan dess betraktats som ett av hans mest livsbejakande och monumentala orkesterverk.

Andrew Manze

Efter studier i klassiska ämnen vid University of Cambridge utbildade sig Andrew Manze till barockviolinist och etablerade sig snabbt som en av världens ledande musiker inom tidig musik. Sedan övergången till dirigering har han framträtt på många av världens främsta musikscener och samarbetat med orkestrar som Los Angeles Philharmonic Orchestra, Concertgebouworkest och Münchner Philharmoniker.

Andrew Manzes tid som chefsdirigent för Helsingborgs Symfoniorkester 2006–2014 hör till orkesterns mest minnesvärda perioder, med turnéer i Europa och USA, uppmärksammade skivinspelningar och en rad oförglömliga konserter på hemmaplan. Han tillför ett musicerande präglat av värme och innerlighet, djupt uppskattat av både musiker och publik. År 2014 utnämndes Manze till HSO:s hedersdirigent och har sedan dess återkommit regelbundet till Helsingborg.

Efter tiden i Helsingborgs Symfoniorkester har Manze varit chefsdirigent för NDR Radiophilharmonie i Hannover och är i dag förste gästdirigent i Scottish Chamber Orchestra.



Andrew Manze, fotograf Chris Christodoulou



Karen Gomyo, fotograf Gabrielle Revere

Karen Gomyo

Vi gläder oss åt att åter välkomna violinisten Karen Gomyo till Helsingborg, hennes senaste framträdande med Helsingborgs Symfoniorkester var 2023 i Tobias Broströms violinkonsert.

Karen Gomyo är född i Tokyo och uppvuxen i Montreal. Hon har studerat vid Juilliard School i New York för Dorothy DeLay samt i Wien för cellisten Heinrich Schiff. I dag är hon en efterfrågad solist och kammarmusiker med engagemang över hela världen. Senare i vår hörs hon bland annat i Sibelius violinkonsert tillsammans med New York Philharmonic Orchestra.

Karen Gomyo spelar på en Stradivarius byggd 1703.

Text: Erik Björkqvist